

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Vuonna 2015 voimaan tullut ilmastolaki on ollut tarpeellinen. Se on onnistunut ohjaamaan ilmastopoliitiikan kehitystä siitä huolimatta, että lain velvoittavuus on ollut heikko. Tarve uudelle ilmastolaille on vuoksi ilmeinen, jotta Suomen hiilineutraaliustavoite saavutetaan. On hyvä, että ilmastolain uudistaminen on edennyt hallitusohjelman mukaisesti.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Ilmastolaki sisältää nykyisellään vain pitkän aikavälin kasvihuonekaasujen päästövähennystavoitteen, mutta tarvetta on myös lyhyemmän tähtäimen tavoitteille. Kannatamme vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteen kirjaamista lakiin. Se on kuitenkin pidettävä välitavoitteena kohti nettopositiivisuutta, jossa Suomi osaltaan auttaa vähentämään maapallon ilmakehän hiilidioksidipitoisuutta.

Ilmastopaneelin suosituksen mukaisesti ehdotamme, että taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketuille päästöille asetetaan vähennystavoitteiksi vähintään 60 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja vähintään 80 prosenttia vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoden 1990 kasvihuonekaasujen päästöihin. Nämä tavoiteluvut ovat oikeansuuntaisia, mutta niitä tulee päivittää ilmastotieteen kehittymisen myötä. Ennen vuotta 2040 EU tulee useaan kertaan päivittämään omaa Pariisin sopimuksen NDC-sitoumustaan ja siirtämään tavoitteet jäsenmaita sitovaan lainsäädäntöön.

Päästökauppasektorin sisällyttäminen kansalliseen päästöjen vähentämistavoitteeseen on haasteellista, koska yrityksiä sitovassa lainsäädännössä määritellään päästökatto vain EU-tasolla, siis ei jäsenmaittain.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämiselvoite (5 §)

Hyvänä uudessa ilmastolaissa näemme sen, että jatkossa myös kunnallisille viranomaisille asetettaisiin lain tavoitteiden edistämiselvoite pelkästään valtion viranomaisten sijaan. Toisaalta edelleen ehdotuksen velvoittaessa vain valtion ja kuntien virkahenkilöitä hyvin merkittävä määrä tahoja, joiden päätökset vaikuttavat Suomessa tilastoitaviin khk-päästöihin, jää tämän ulkopuolelle. Lakiin ei myöskään sisälly sanktiomekanismia. Uusi ilmastolaki tuo kunnille uuden tehtävän edistää ”mahdollisuuksien mukaan” lain tavoitteiden toteutumista ”ottaen huomioon paikalliset olosuhteet”. Ilmaisuu jättää liikaa tulkinnanvaraa ja sitä tulisi tiukentaa. Kunnallisten ilmastovelvoitteiden jääminen epäselväksi on riski ilmastotavoitteiden toteutumiselle, sillä monet keskeiset päästövähennykset mm. energiantuotannon, rakentamisen, liikenteen ja hankintojen suhteen toteutetaan kunnissa.

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

7 § Maankäyttösektorilla on merkittävä rooli päästöjen ja poistumien kokonaisuudessa. Pidämme erittäin kannatettavana, että maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma lisätään suunnittelujärjestelmään.

8 § Olisi hyvä, että suunnitelmat olisi jatkossa asetettava ajantasaisen tieteellisen tiedon perusteella. Tätä kautta veloitettaisiin valmistelijoita ja päättäjiä perehtymään uusimpaan ilmastotieteeseen.

9 § Hallinnollisen taakan minimoimiseksi kansallinen suunnittelujärjestelmä on syytä yhdenmukaistaa mahdollisimman pitkälle EU-prosessien, erityisesti EU:n hallintomalliasetuksen kanssa.

10 §

Voimassa olevan ilmastolain mukaan sopeutussuunnitelma on laadittava vähintään kerran kymmenessä vuodessa. Mielestämme sopeutussuunnitelma tulee jatkossa kuitenkin päivittää kerran vaalikaudessa, eikä luonnoksen mukaisesti vain joka toinen vaalikausi. Jokaisen eduskunnan ja sen luottamuksen varassa toimivan hallituksen on syytä kantaa vastuunsa sopeutumisen edistämisestä.

Kansallisessa sopeutussuunnitelmassa ei ole syytä keskittyä liikaa alueelliseen tarkasteluun. Olisi luontevampaa, että alueellinen tarkastelu olisi jatkossa entistä vahvemmin maakuntien vastuulla. Maakuntasuunnitelmissa on syytä vahvistaa ilmastonäkökulmaa.

11 § Kansalaisten kulutuksen ohjaaminen on osittain myös viranomaisten vastuulla. Siksi on tärkeää, että KAISU:n sisältövaatimuksiin liitetään vahvasti kulutusperustainen tarkastelu.

12 § Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman merkitys tulee kasvamaan merkittävästi lähivuosina. Hiilinielujen vahvistamiseen pitää panostaa. Siksi on tärkeää, että myös MISU vahvistetaan joka vaalikaudella. Ehdotettu muotoilu ”vähintään joka toinen vaalikausi” antaisi hallitukselle mahdollisuuden viivyttää päivitystä liian kauan. Ehdotettu väliarviointi aiheuttaisi täysin turhaa tulkinnanvaraisuutta suunnittelujärjestelmässä.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

15 § On hyvä, että hallitusta veloitetaan antamaan kaikista pykälien 9-11 suunnitelmista selonteot eduskunnalle. Tätä kautta osallistetaan ja sitoutetaan kaikki eduskuntapuolueet.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

21 § On hyvä, että pyritään vahvistamaan eri tahojen osallistumista ilmastopolitiikan suunnitelmien valmisteluun ja että tavoitteena on edistää saamelaisten oikeuksien huomioon ottamista ilmastopolitiikassa. Saamelaista ilmastoneuvostoa suositellaan pysyväksi, nyt on ehdotettu määräaikaaisuutta.

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

20 § Hyviä täsmennyksiä voimassa olevaan lakiin esimerkiksi ilmastopaneelin osalta. Ehdotukset vastaavat nykyisiä käytäntöjä.

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

-

Muita huomioita

3 § on epä johdonmukainen ja hyvin puutteellinen. Epäselväksi jää, miksi päästökauppa-sektorin päästöihin vaikuttavista laeista mainitaan vain tiettyjä, mutta esimerkiksi hiilinieluihin vaikuttaviin lakeihin ei viitata lainkaan. Voimassa olevan lain tapaan uusikin laki koskisi vain viranomaisten tehtäviä (1 mom). Tästä syystä lain todellinen velvoittavuus jää edelleen varsin heikoksi.

4 § Ilmastolain perusteella laadittavien suunnitelmien vaikutus voi jäädä hyvin heikoksi, ellei jokaista sektorilakia erikseen päivitetä siten, että ilmastosuunnitelmat on otettava huomioon.

6 § Hiilinielun määritelmä olisi voimassa olevaan ilmastolakiin verrattuna uusi säännös. Ehdotuksen mukaan nielun määritelmä (kohta 10) olisi hyvin laaja sisältäen luonnollisten nielujen lisäksi myös mahdolliset teknologiset nielut. Epäselväksi jää muun muassa laskettaisiinko teollisiin palamisprosesseihin suoraan kytkettyjen hiilen talteenoton teknologiat CCS/CCU tähän määritelmään.

-Lapsia ja nuoria on kuultu uuden ilmastolain perusteluosiossa, mutta ei laissa. Kansalaisraadien ja saamelaiskäräjien lisäksi olisi voitu velvoittaa lasten ja nuorten kuulemisesta.

-Lakiehdotuksesta puuttuu säännölliset tarkistukset päästövähennyspolulle ja toimivalta mahdollisille tiukennuksille niin, että koko lakia ei tarvitse muuttaa, kun jossakin vaiheessa joudutaan tiukentamaan päästövähennystavoitetta 100 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä.

- Ehdotuksesta puuttuu kokonaan määrällinen tavoite nieluille.

- Toivomme selkeämpää suunnitelmaa kulutusperäisten päästöjen vähentämisestä ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumisesta, kuten vaikutuksista eriarvoisuuteen.

Maan ystävät ry